

TERRA LIBERA

ČASOPIS HLÁSÍCÍ SE K TRADICI LAISSEZ FAIRE

únor 2001 / ročník 2

Bezpráví

- (1) Bývalý ministr Ivan Pilip si pobyl ve vězení na Kubě. Hrozilo mu odsouzení ve „veřejném zájmu“ za „rozvracení ostrova svobody“. Předpokládáme, že se tak stane na základě platných kubánských zákonů. Celý svět proti tomu protestoval. Lidé cítili, že jde o bezpráví prováděné totalitním státem.
- (2) Ukradne-li kubánský zloděj v obchodě hodinky, bude na základě platných kubánských zákonů potrestán. Lidé uznávají, že je odsouzen po právu.
- (3) Kadeřnice z Hranic na Moravě se nechce podrobit výhrůžkám představitelů ministerstva vnitra a nechce prodat svůj pozemek za cenu, kterou si přeje město. Na základě platných českých zákonů jí hrozí vyvlastnění pozemku ve „veřejném zájmu“. Lidé, kteří si sami sebe dokáží představit ve stejné pozici, cítí, že jde o bezpráví prováděné institucemi demokratického státu.
- (4) Vykrade-li zloděj v Praze investiční fond, je (v lepším případě) poslán do vězení na základě platných českých zákonů. Lidé uznávají, že byl odsouzen po právu.

Je více než zřejmé, že právo nevzniká a nezaniká ustavením demokratického či totalitního státu - existuje na státu nezávisle. Pro to, zda se jedná o bezpráví, není důležité, v jakém zřízení je někdo odsouzen „na základě platných zákonů“. Zloděj zůstává zlodějem a bezpráví bezprávím v demokracii i totalitním státě. Proč je zatčení Ivana Pilipa tolik pobuřující? Změnilo by se něco na tom, kdyby byl na Kubě potrestán za to, že „uplatňoval svobodu projevu“ a vloupal se do domu kubánského občana XY, aby tam mohl diskutovat s disidenty, či kdyby rušil křikem divadelní představení o kubánské revoluci? Samozřejmě!

Kdyby se z *jakéhokoli důvodu* Ivan Pilip vloupal na Kubě do domu jiného člověka, dostal by se na úroveň zloděje z našeho příkladu, který na Kubě ukradl v obchodě hodinky či v Praze vykradl investiční fond. Poté může být po právu potrestán (a nikdo by patrně proti tomu hlasitě neprotestoval). Proč? Protože narušil vlastnická práva! Porušil „pravidla hry“, která stanovil vlastník. V divadle je zakázáno vyrušovat, cizí dům se nesmí užívat bez souhlasu vlastníka. Nestanovil ale ve stejné logice Fidel Castro, že na Kubě je zakázáno setkávat se s disidenty? Ano, zakázal, ale kontext je jiný. Fidel Castro není vlastník Kuby! Je lotr, který prostřednictvím ozbrojených složek Kubáncům *vládne* a prohlašuje se za vlastníka všeho, kam jen jeho oko dohlédne. Nikdy jím ale nemůže být! Legitimní vlastnictví totiž nemůže vzniknout krádeží. Na Castra nemůže přejít vlastnictví majetku lidí, kterým jej bez jejich souhlasu odebere (bez ohledu na to, co o tom praví „platné zákony“).

A přesně toto lidé chápou. Ivan Pilip byl ve vězení neprávem, protože Fidel Castro *není* legitimním vlastníkem. Sejde-li se Ivan Pilip s disidenty někde jinde než v domě Fidela Castra (předpokládáme, že tento dům mu legitimně patří), pak nemůže být odsouzen. Stane-li se to, je to proti právu (a to by platilo i v případě, že by Kubánci „demokraticky“, tj. většinově, odhlasovali, že stykání s disidenty je na Kubě protizákonné. Ani Fidelu Castrovi, ani většině populace totiž nepatří majetek menšiny populace). Pobouření veřejnosti je zcela na místě.

Na začátku článku jsme ale vysvětlili, že problém porušování práva není problémem společenského řádu. Na vině není komunismus, ale nerespektování soukromého vlastnictví, tj. porušování práva. Proto by totéž pobouření lidí mělo být směřováno proti našim domácím „Fidelkům“, kteří taktéž vládnou prostřednictvím ozbrojených složek a prohlašují, že ve „veřejném zájmu“ je třeba přestat respektovat soukromé vlastnictví a vyvlastnit pozemek paní Regecové z Hranic kvůli stavbě továrny, vyvlastňovat majetek lidí (a ekologických organizací) kvůli stavbě silnice nebo městského obchvatu, tunelu, či elektrárny, umožnit zákonem myslivcům přístup na soukromé pozemky atd. Bez respektu k vlastnictví nemůže existovat právo - a ve světě bezpráví je velmi těžké žít.

Josef Šíma

Až (nám) to všechno spočtou... aneb jaké je

Thứ tự của cuộc kết hôn hiện nay hoặc cuộc kết hôn lần cuối?¹

Dan Šťastný

Za dva týdny nastane opět velký den: po mnoha letech budeme opět muset vyplnit dotazníky, jejichž pomocí bude možné zjistit tolik potřebné údaje nejen o počtu buddhistů na našem území či počtu obyvatel s domácím přístupem k internetu, ale rovněž strategické informace jako převažující materiál nosných zdí našich domů či dostupnost a kvalita záchodů. Diskuse o této akci s dostatečně výmluvným názvem *sčítání lidu* se většinou točí kolem dostatečnosti utajení informací, které jsou objekty (a oběti) tohoto statistického cvičení povinné státu sdělit. I když se jedná o oprávněné a vážné obavy, nejedná se zdaleka o to jediné, co lze vůči sčítání lidu namítat. Ve snaze nezastavit se na této úrovni analýzy se proto pokusíme začít od fundamentální otázky *proč*. Zamysleme se tedy nejprve obecněji nad tím, proč a jak jsou informace vůbec sbírány, a potom si ukážeme, do jaké míry tomuto obecnému scénáři odpovídá státní sběr dat a jaké to má souvislosti s tím, co všechny zastánce *laissez faire* spojuje - respektem ke svobodě jednotlivce.

K čemu informace?

Sběr informací je aktivitou, kterou provádí každý jednající člověk. Pomineme-li možnost, že znalost určitých informací může být samotným cílem člověka, jsou informace tím, na čem jednající člověk zakládá každé své rozhodnutí a z čeho odvozuje svá očekávání. Čím lepšími (dokonalejšími) informacemi člověk disponuje, tím lepší (kvalifikovanější) rozhodnutí může a bude činit, a tím lepšího uspokojení svých preferencí dosáhne. Takový sběr informací ovšem představuje pro člověka určité náklady - za účelem získání informací musí vynaložit zdroje, které tím pádem nemůže použít k uspokojování *jiných* svých preferencí. Proto optimálním množstvím informací, které bude člověk k určitému rozhodnutí shromažďovat, nejsou nutně informace úplné (dokonalé). Na základě dokonalých informací by sice člověk mohl provést to nejlepší možné rozhodnutí, avšak v důsledku existence nákladů na sběr informací by se klidně mohlo stát, že dodatečné náklady na sběr informací převyšují dodatečný užitek plynoucí z rozhodování na základě lepších informací. Proto

(pokračování na straně 2)

¹ Vietnamsky *Pořadí nynějšího nebo posledního manželství*. Otázka č. 9 z oficiálního vietnamského překladu sčítacího listu osob při Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001.

Až (nám) to všechno spočtou...

(pokračování ze strany 1)

člověk vždy, rozhoduje-li se o získávání dalších informací, zvažuje, zda očekávaný užitek z dodatečných informací převáží nad dodatečnými náklady jejich získání. Pokud usoudí, že tomu tak bude, pro sběr dodatečných informací se rozhodne. Pokud nikoliv, další informace sbírat nebude a dané množství informací, kterými disponuje, bude pro něj vzhledem k jeho očekávání množstvím optimálním.

Každému z nás, kdo zahání hlad párky, by jistě pomohlo, kdyby měl dokonalé informace o tom, kolik kde jaké párky stojí. Na základě takových informací bychom věděli s jistotou, kde mají tu nejlepší kombinaci kvality a ceny, a naše rozhodnutí by tak bylo to nejlepší možné. Zjišťovat však po celém světě ceny a druhy párek je úkol dost možná převyšující ambice (a náklady!) našeho březnového sčítání lidu. Proto se většina z nás při nákupu kila párek omezuje na pár řeznictví v okolí – zjišťování dalších informací by sice mohlo přinést nějaký užitek (např. bych mohl objevit místo, kde mají kilo párek o 0,50 Kč/kg levněji), ale náklady tohoto zjišťování zmíněné zvýšení užítku přesahují (utratil jsem 2,80 Kč za telefon...).

Shodným mechanismem postupují třeba firmy, provádějí-li výzkum trhu. Sběr informací je velmi nákladný – respondenty je totiž nutno nějak motivovat, aby byli na otázky ochotni odpovídat, neboť k odpovídání je firma nutit nemohou. Musí je tedy co nejméně obtěžovat, často jsou jim firmy nuceny za tuto ochotu zaplatit. Proto firmy jen zřídka provádějí vyčerpávající šetření s cílem získání dokonalých informací.

Obecně řečeno, informace jsou buď přímo tím, co uspokojuje preference těch, co o ně projevují zájem (genealogické informace, Guinnessova kniha apod.), anebo představují prostředek k lepšímu uspokojení preferencí (dosažení cílů). Proto existuje snaha lidí informace sbírat. Samotný sběr informací však bude probíhat pouze do té míry, dokud bude (očekávaný) užitek z dodatečně získaných informací převyšovat (očekávané) náklady na jejich získání.

Sčítání lidu – obyčejný sběr informací?

Pojďme se nyní s vědomím toho, co bylo výše o významu sběru informací řečeno, podívat na jeden konkrétní případ – státem prováděné sčítání lidu.

Na první pohled je zjevná jedna zásadní odlišnost. Zatímco naprosto každý subjekt získávající informace musí spoléhat na dobrovolnou spolupráci respondentů, sbírá-li informace stát, ochotu spolupracovat (tj. informace podávat) si zajistí tím, že nepodání daných informací prohlásí za protizákonné. (Např. v Turecku je protizákonné rovněž nebyť v den sčítání doma!) *Mlčení* se tak stává další z mnoha *nenásilných* aktivit považovaných státem za zločin a podle toho *násilím* trestaných.

V případě sčítání lidu je rovněž mnohem méně zřejmý účel, jakému mají shromážděné informace sloužit. Viděli jsme, že informace jsou sbírány z toho důvodu, aby přímo, či zprostředkovaně uspokojovali preference těch, kteří o ně stojí. Máme tak zájem o informace o párcích, abychom věděli, kde je nejlépe koupit. Kdo má ovšem zájem na tom vědět, kolik je na určitém území lidí, nemluvě o tom, jaké je jejich náboženství, po kolika spolu bydlí a kolik mají automobilů? Jistě si dokážeme představit mnoho subjektů, které by o takové informace měli zájem (demografové, výrobci automobilů apod.). Za jakým účelem je ovšem získává státní úředník? Jen pro potěšení, anebo jako prostředek k dosažení nějakého cíle? A jakého cíle, svého, anebo našeho?

Další zjevnou odlišností je péče, s jakou ti, co o rozsahu tohoto šetření rozhodují, váží proti sobě užitek ze získaných informací a náklady jejich získání. Vzhledem k tomu, že každý normální subjekt, jak jsme si ukázali, je nucen nést náklady získávání informací, o něž má zájem, musí se starat (a také se stará) o to, aby náklady nepřevyšily užitek. Státní úředník se o nic takového starat nemusí, náklady vždy zaplatí jiní – ti, co platí daně.

Sčítání lidu – špička ledovce

Je třeba si uvědomit, že akce, která nás všechny zanedlouho čeká, je jenom malou částí celkových aktivit státu v oblasti sběru informací. Každý ví, že existuje zvláštní státní instituce – statistický úřad, která se věnuje výhradně této činnosti. Jeho dva tisíce zaměstnanců s ročním rozpočtem přes miliardu korun (v čemž nejsou zahrnuty náklady sčítání lidu!) nedělá nic jiného než zjišťuje, shromažďuje a vyhodnocuje data o všem možném. Zvláště podnikatelské subjekty jsou touto „zpravodajskou povinností“ zatěžovány. Některé „vybrané“ subjekty pravidelně (třeba i měsíčně) vyplňují formuláře a zasílají je státním úředníkům. (Ve srovnání se svými protějšky v EU jsou však jejich povinnosti stále ještě vcelku malé...!) I v takových případech je samozřejmě neochota informace podávat prohlášena za protizákonnou. Kromě zmíněných stovek milionů (a dalších implicitních nákladů na straně těch, co se vymáhání a sběru dat věnují) jsou tak náklady této činnosti státu představovány i časem a prostředky respondentů, které musí na nahlášení informací vynaložit. Jen náklady spojené s letošním sčítáním lidu činí téměř 2,5 miliardy korun, což může představovat třeba 500 transplantací kostní dřeviny či roční důchod pro 35000 důchodců.

Jaký mají z takové činnosti užitek ti, co za ni v konečném důsledku platí? Jsou snad preference daňového poplatníka uspokojeny lépe, když ví, jaký byl hrubý domácí produkt či saldo obchodní bilance? Získává snad lepší služby ze strany státních úředníků vybavených zjištěnými informacemi? Pomineme-li možnost existence „radosti“

některých daňových poplatníků ze znalosti takto zjištěných údajů, zjistíme, že jediným, kdo zde získává užitek, je státní aparát. Ten, a nikoliv lidé (daňoví poplatníci), také tyto aktivity iniciuje.

Již samotné provádění zjišťování a zpracovávání různých dat je pro úředníky prospěšné tím, že jim zajišťuje nějakou činnost. Nemohou tak již být obviňováni, že „nic nedělají“. Stejný cíl mohou úředníkům zajišťovat zprostředkovaně i zjištěné informace. Díky jim se totiž zvětšuje množina všech skutečností, které může úředník označit za „společenský (veřejný) problém“ či „zájem“. Zjistí-li kupříkladu, že 7,962 % pracujících dojíždí do práce na kole, může hned začít zpracovávat studie o tom, zda je to moc či málo. Studie s velkou pravděpodobností ukáže, že se nejedná o „optimální“ stav, a úředník tak bude mít další práci, neboť bude „muset“ danou situaci „řešit“...

Existuje však i daleko závažnější způsob využití informací, jehož prostřednictvím plyne státnímu aparátu prospěch. Dlouhodobým cílem většiny jednotlivců tvořících státní aparát je udržet si svůj zdroj příjmu – odměnu, kterou násilím vymáhají od těch, jimž poskytují „služby“. V demokracii to znamená nutnost být znovu zvolen. Aby si získali hlasy voličů, musí se jim nějak zalíbit. Dominantním způsobem, jak je tohoto cíle dosahováno, je kupování si hlasů pomocí *přerozdělování*. Přerozdělované zdroje je nutno brát nenápadně a po drobných částkách tam, kde si toho jsou ti, jimž je bráno, co nejméně vědomi (aby tak měli co nejméně důvodů dané úředníky *nevolit*), a rozdávat hlasitě a po „slušnějších“ částkách tam, kde si toho jsou ti, jimž je dáváno, co nejvíce vědomi (aby tak měli co nejvíce důvodů dané přerozdělovače *volit*). K zajištění „optimálního“ průběhu přerozdělovacího procesu je přirozeně třeba správně identifikovat vhodné skupiny s koncentrovaným zájmem, jimž se vyplatí dávat, a velké neorganizované skupiny, jimž se vyplatí brát. A právě k tomuto účelu lze výhodně mnohé informace od respondentů-voličů využít!

Jednou z ne zcela nerealistických forem užítku státního aparátu (úředníka) z daných dat může být nakonec i prosté potěšení. Podobně jako si sportovní fanové vedou záznamy o vítězích olympijských her, státní aparát si zkrátka rád zjišťuje informace o lidech, kteří mu podléhají. Státní úředníci si musí zjevně naprosto libovat v pocitu znalosti (zdánlivě přesného) počtu žen na mateřské dovolené či počtu domů s vlastní žumpou. Mnohé z informací, které stát zjišťuje (včetně těch zjišťovaných prostřednictvím státního sčítání lidu) jsou zkrátka shromažďovány jen proto, aby byly shromážděny. Znalost těchto informací není tak často žádným prostředkem k dosažení nějakých cílů, nýbrž je cílem jako takovým. Cílem je informace *vědět*, popř. být schopen si zjištěné informace *porovnat* s těmi, co zjištěli úředníci v ostatních zemích...

Myslíte, že ne?

Pokud vám výše uvedené důvody, proč státní aparát shromažďuje informace o obyvatelstvu, připadají smyšlené, není nic jednoduššího, než se podívat, čím úředníci sami tuto svoji aktivitu odůvodňují. Nahlédněme tedy např. do důvodové zprávy k zákonu 158/1999 Sb., o sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001.

Po historických údajích, jejichž účelem je objasnit čtenáři, jak dlouhou tradicí se sčítání lidu může chlubit, nám zpráva sděluje, že ačkoliv „existují průběžné statistiky a různé evidence, je sčítání lidu akcí zatím nezbytnou“. Použité slovo *zatím* naznačuje, že v budoucnosti již možná sčítání nebude třeba provádět, což si je možno vysvětlit dvěma způsoby: 1) stát ztratí v budoucnosti o takové informace zájem; anebo 2) stát bude tyto informace získávat průběžně pomocí všudypřítomného, dokonalého sledovacího systému. Tomu, kdo tuší, která ze těchto dvou alternativ je pravděpodobnější, musí již nyní tuhnout krev v žilách.

Půjdeme-li dále, dozvíme se, že hlavním přínosem sčítání je zjištění údajů o obyvatelstvu (a jeho charakteristikách – jazyce, migraci, vzdělání, ekonomické aktivitě a pod.), domovním a bytovém fondu a možnost tyto informace sledovat v čase, „v nejmenším územním detailu“ a v nejrůznějších kombinačních tříděních. To, že hlavním přínosem sčítání (tj. zjišťování informací) je zjištění informací, však není příliš zásadním a překvapivým sdělením a rozhodně to takovou činnost neospravedlňuje.

Hned další odstavec nás konečně informuje o cílech sčítání: „Cílem sčítání je získat údaje pro statistické účely, tj. pro vytvoření statistických informací, které budou sloužit státní správě a samosprávě, pro práci vědeckých ústavů a vysokých škol, pro mezinárodní organizace a současně také k informování občanů.“

Začneme od konce. Je-li částečným cílem sčítání zjištěné informace sdělit občanům, potom celý příběh vypadá následovně: stát od nás násilně vybírá daně, z nichž, pravda, zlomek – cca 2,5 miliardy korun – použije na to, aby z nás násilím vymohl informace, které shromáždí a potom nám je sdělí...

Dalším uvedeným adresátem zjištěných informací jsou mezinárodní organizace, které o ně mají zájem přesně z toho důvodu, že je prostě chtějí mít. Tato data jim kromě toho mohou sloužit maximálně ke stejným účelům, pro něž mají o ně zájem „vědecké ústavy a vysoké školy“ – ke zpracovávání „odborných“ studií v oblasti společenských věd. Tento „základní výzkum“ je v drtivé většině financován z „veřejných“ prostředků (ať již ve formě státních grantů, nebo prostředků, které tato vědecká pracoviště dostávají přímo z rozpočtu). A tak ze svých daní nejen platíme megalomanské sčítání, ale potom i „vědecké“, kteří zjištěných dat využívají a mohou tak konečně zkoumat závislost mezi nezaměstnaností a počtem koupelen či závislost mezi rozvodovostí a dopravním prostředkem

používaným k cestě do zaměstnání. Není toto náhodou zmíněná identifikace „společenských problémů“, které „musí“ (chce) státní aparát řešit?

Co se týče příkladu využití počtu obyvatel státní správou, nemá smysl zpochybňovat jeho pravdivost. To ovšem není v žádném rozporu s tím, co bylo výše o motivech takové činnosti řečeno! Počet obyvatel v různých regionech tak může sloužit třeba jako kritérium rozdělování rozpočtových prostředků či podmínka pro udělení privilegií souvisejících se statutem města. Zrovna tak lze dle této charakteristiky nalézt regiony, v nichž je negativní přírůstek obyvatelstva, což se stane důkazem „neodkladné nutnosti státního zásahu“, třeba v podobě podpory výstavby či porodnosti nebo vytvářením pracovních míst! I kdybychom však přistoupili na myšlenku, že znalost přesného počtu obyvatel je nutnou podmínkou výkonu funkcí státu, stále je tím ospravedlněna jen jedna z mnoha otázek (navíc anonymně!). Proč však není v důvodové zprávě uveden důvod, proč státní správa potřebuje znát počet dětí z minulých manželství či jaké pro-

cílů, jimiž musí každý, kdo si váží svobody jednotlivce, pohlédnout k systematictějšímu okrádání obyvatelstva (tj. zdanění), k odvodom do armády, k omezování migrace poddaných či k prosazování státem schválené víry. Není tedy žádnou náhodou, jak nakopec uvádějí i materiály ČSÚ, že zdokonalování „soustavy obyvatelstva u nás i v Evropě souviselo s nástupem absolutismu a s rozvojem státního aparátu“.

Úředníci nás sice ujišťují, že data nebudou nijak zneužita a budou používána výhradně ke statistickým účelům. Jak ovšem víme, na základě zákona lze všechno, a tak státní aparát, bude-li chtít a schválí-li si za tím účelem zákon, může zjištěné informace použít na cokoliv. Američané japonského původu byli též při předválečném sčítání ujišťováni, že jde jen o „statistiku“, nicméně po útoku na Pearl Harbor najednou americké úřady přesně věděli, koho je nutno odvléci do internačních táborů a kam si pro „Japonce“ dojit...

V praxi se není třeba příliš obávat následků plynoucích z obchodování s osobními údaji ke komerčním účelům. Jakkoliv to

„Statistika je zkrátka očima i ušima intervencionistů: kolektivistického reformátora, politika či státního úředníka. Zbavením je jejich očí a uší, zničením těchto pro ně životně důležitých zdrojů poznání, bude veškeré nebezpečí státní intervence téměř zcela odstraněno.“

Murray Rothbard: Statistika – Achillova pata státní byrokracie

cento bytů v České republice se nachází na 12. a vyšším poschodí?

V další části ujišťuje důvodová zpráva všechny škarohlídy, že pokud sčítání probíhá na základě zákona, je všechno úplně v pořádku, ačkoliv Listina základních práv a svobod či zákon o ochraně osobních údajů v informačních systémech by to normálně zakazovaly.

Dále je ve zprávě poukazováno na skutečnost, že to „naše“ sčítání je jen drobnou součástí báječné „celosvětové akce mimořádného významu“, na jejíž přípravě se podílí mj. OSN, Eurostat a EHK a jejíž česká podoba vychází z právních norem Evropské unie a Rady Evropy. Překvapivě se zde dokonce dozvídáme, že dle jedné evropské směrnice je zakázáno dotazovat se na věci, na něž budeme v březnu tázáni. Je tomu tak proto, že „odstavec 4 téhož článku“ (a téže směrnice) stanovuje výjimky z tohoto zákazu „z důvodu podstatného veřejného zájmu“ a právě této výjimky ČR využívá...

Zpráva nakonec vrcholí sdělením, že „vytvoření statistických informací, které umožní charakterizovat lidské společenství na přelomu tisíciletí, je velmi důležitým veřejným zájmem.“ Nyní je nám snad již všem všechno jasné!

Státní statistická služba – nástroj absolutního státu

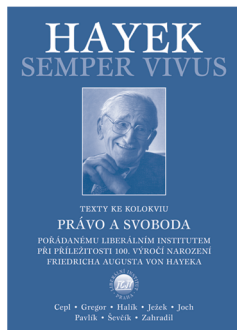
Státní statistiky a sčítání lidu zvláště jsou neoddelitelnou součástí státní moci. Historicky vznikly jako nástroj k dosažení

nemusí být příjemné, najde-li si člověka firma, lze vždy jejího zástupce domů nepustit, její leták ze schránky vyhodit či telefonní hovor s ní ukončit. Daleko horší následky však bude mít znalost těchto údajů státním úředníkem, neboť toho se již tak lehce zbavit nelze.

I když bychom tedy pominuli možnost úniku zjištěných informací do soukromé sféry (podnikatelům ke komerčním účelům, či zločincům ke zločinným účelům), zůstává státní statistika něčím, proti čemuž je v zájmu obrany svobody jednotlivce třeba bojovat. Představuje totiž základní podmínku a ingredienci státních intervencí, které jsou tím, co svobodou jednotlivce omezuje. Tento závěr by platil i v případě, že by při zjišťování informací pro státní statistiky nebylo používáno násilí. Skutečnost, že násilí používáno je, je jen dalším argumentem pro opozici vůči takové aktivitě státu.

◆
Vyzývat k bojkotu sčítání lidu je velmi riskantní, neboť bychom se tím přirozeně dopouštěli trestného činu. K tomu tedy nikoho nevyzýváme!!! (...) Až však budete sedět nad formuláři ke sčítání lidu, nezapomeňte, že zákon 158/1999 Sb. o sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 v § 10, odst. 1, písm. c) říká, že sčítací komisař kontroluje *úplnost* sčítacího materiálu. O pravomoci komisaře kontrolovat *správnost* údajů v dotazníku tedy zákon nic neříká. Jak pravil jeden (patrně sabotující) státní úředník, „ať si tuto informaci přebere každý sám...“

Jiří Schwarz (ed.): HAYEK SEMPER VIVUS

F. A. Hayek je považován velkou většinou autorů za myslitele, který nejzásadněji přispěl k obhajobě myšlenek svobodné společnosti. Řada jeho děl je známá i českému čtenáři, a proto je jeho jméno často zmiňováno nejen v odborných studiích, ale

i v denním tisku a ostatních médiích. Lidé, jež jej znají, se většinou dělí na jeho vášnivě příznivce (řada politiků se Hayekem zařizuje jako nejvyšší jim známou liberální autoritou), nebo na jeho zavilé odpůrce, kteří v něm spatřují radikálního myslitele, jenž symbolizuje extrémní myšlení nejčistšího liberálního rázu. Knihu Liberálního institutu ovšem nelze přičítat k žádnému z těchto pohledů. HAYEK SEMPER VIVUS je zdařilým pokusem o pečlivý a vyvážený rozbor Hayekova přínosu společenským vědám, který je vydáván u příležitosti oslavy 100 let od Hayekova narození. Liberální institut svou publikací dokazuje, že je na rozdíl od některých jiných institucí, jež Hayekovo jméno zneužívají ke svým politickým cílům, skutečným „think-tankem“, dokáže se skrze pohledy řady autorů na Hayekův

přínos podívat kriticky a neuchyluje se k jeho zbožnému uctívání.

Zhruba polovinu knihy tvoří dvě skvělé studie docenta Jana Pavlíka. První se pokouší objasnit rozdíl mezi vědou a ideologií a vysvětlit Hayekovu vědeckou obhajobu liberalismu, druhá osvětluje některá nedorozumění týkající se Hayekovy teorie spontánního řádu. Na následujících stranách se zamýšlí Tomáš Halík nad duchovní dimenzí Hayekova liberalismu, Vojtěch Cepl vysvětluje Hayekův přínos k pojmu právo a Roman Joch kriticky hodnotí Hayekův koncept donucení. Miroslav Ševčík se zabývá deformací Hayekova učení v období české transformace a Tomáš Ježek se ve třech svých esejích snaží aplikovat Hayekovo učení na problémy globalizace a hledá vztah Bible a hayekovského liberalismu (škoda, že se nám nepokusil vysvětlit, jakým záhadným způsobem jej Hayekovo učení přivedlo k členství v Komisi pro cenné papíry, jež ničí a politizuje kapitálový trh pomocí vydávání řady regulací, včetně licencí „laskavé“ umožňujících, tj. nezakazujících, podnikatelům podnikání na tomto trhu). Jan Zahradil a Martin Gregor uzavírají pestré spektrum autorů zamýšlejících se nad Hayekovým přínosem.

Chce-li se někdo seznámit s širokým spektrem Hayekova učení, nejnovějšího kniha Liberálního institutu mu bude dobrým pomocníkem.

Vydává Liberální institut, 168 stran, 130,- Kč. Sleva 20 % pro členy Klubu přátel liberální literatury - viz www.libinst.cz

Předplatné TL na rok 2001

*Jak se stát každý měsíc součástí
TERRA LIBERA?
Předplaťte si zaslání časopisu
TERRA LIBERA.*

Předplatné časopisu TERRA LIBERA na rok 2001 v tištěné podobě doručené na libovolnou adresu v ČR získá ten, kdo uhradí alespoň 0,375 g zlata nebo 150 Kč jedním z následujících způsobů:

- 1) zaplacením v systému e-gold na účet 131844
- 2) platbou v hotovosti na kontaktní adrese TL
- 3) poukazáním daru LI na účet 559461/5100

Všechna čísla roku 2000 lze získat za 0,25 g zlata nebo 100 Kč.

Předplatné elektronické verze TERRA LIBERA ve formátu PDF doručené na jakoukoliv e-mailovou adresu lze získat úhradou minimálně 50 % uvedených částek.

Více o e-gold na www.libinst.cz v sekci TERRA LIBERA.

TERRA LIBERA
je vydávána společností TERRA LIBERA.
Kontaktní adresa:

**TL, c/o Liberální institut,
Spálená 51, 110 00 Praha 1
E-mail: TL@libinst.cz**

Jeho vydávání není povoleno ani schváleno žádnou státní institucí.

Legislativní okénko

aneb co nám parlament uzákonil, vláda nařídila a ministerstva vyhlásila

Pětsetpět právních předpisů nám přinesla legislativní smršť v roce 2000. Jen těžko bychom ale mezi nimi hledali předpis, který by rozšířil naši svobodu. Zdá se, jako by úředník, jenž předpisy reálně produkuje, znovu pookřál.

Má proto mnoho příznivých okolností. Pravice se nám propojila s levicí, ostatní neví, či jsou, a vymýšlejí hesla o překonání pravolevého vidění světa. Tak už nikdo s tím protivným liberalismem neobtěžuje a když je nejhůř, tak se vyhlásí, že vyprodukovaný nesmysl, ať zákon či vyhlášku, na nás požaduje Evropská unie a je to. Požadavky na pevný legislativní rámec si náš normotvůrce přetlumočil jako výzvu k regulaci a jeho nadřazení buď mají přímo radost, že i těch pár deregulačních zlořádů z počátku devadesátých let bere za své, nebo vůbec nevnímají, co se děje a pro co zvedají ručičky.

I když kontinuita byla narušena, lze sem tam ještě na něco navazovat. Tak například platný zákon o knihovnách z roku 1959 dosud v preambuli zdůrazňuje roli knihoven při rozvíjení „tvůrčí iniciativy lidu v boji za vítězství socialismu“ a tak mám obavy, aby se třeba Hayekova knihovna Liberálního institutu nedostala do rozporu z textem i duchem zákona.

V zákoně o rybářství z roku 1963 se zase ukazuje, že jeho tvůrce byl filuta a tak povinnou úlitbu provedl tak, že „rybářství zajišťuje podle potřeb společnosti v souladu

se státním plánem rozvoje“ chov i lov ryb a „socialismus“ přitom vynechal. Přes desatero novel tohoto zákona od roku 1989 nám to zůstalo. Takže ryby se u nás dosud chovají i chytají podle potřeb společnosti. Ale abychom nekřivdili, zákon o rybářství už v roce 1963 dokázal zavést pojem „tržní ryba“ a ten nám vydržel dosud.

Nicméně není to tak, že by nebezpečí pro naši svobodu pocházela ze starých právních předpisů. Doba se změnila a tak je potřeba dát novou fazónku a přikrýt regulace slovy jako celospolečenský zájem, potřeby společnosti, podpora apod. Zkusme si tedy sestavit někdy trochu zavádějící (ale přesto do značné míry o charakteru našeho právního řádu vypovídající) statistiku. Alespoň bude statistika, tento nástroj regulovčků, sloužit jednou něčemu slušnějšímu.

V 399 právních předpisech ČR je použito spojení „veřejný zájem“. Formulace, za níž se velmi často skrývá omezení vlastnických práv. Na padesát takových předpisů bylo přijato v roce 2000. Souputníka „veřejného zájmu“, tedy nevinno slůvko „celospolečenský“, v jehož jménu lze páchat i nejtěžší zločiny, najdeme pak v 54 platných právních předpisech. „Veřejná prospěšnost“ na nás čouhá ze 110 právních předpisů.

Zkusíme-li si naopak cvičně zjistit frekvenci výrazu „zájem jednotlivce“ nalezneme 7 předpisů, ovšem s tím, že tento nehezký obrat se vyskytoval v jejich dřívějších

zněních a dnes už je zpravidla vypuštěn.

Zato slovo „sociální“, jemuž dal náš stát blahobytu takový význam, že při jeho zaslachnutí slušný člověk raději pevněji sevře peněženku, nalezneme v 1 650 platných předpisech.

Slůvko „koncepce“, které zpravidla představuje úřední moc plánující naše životy, nám naše právní předpisy nabídnou v 251 případech.

„Podpora“ se vyskytuje v našem právním řádu v 951 předpisech a je až překvapivé, že většinou ve významu státní nebo jiná veřejná podpora. Státní podpora totiž s sebou nutně nese předchozí obstarání zdrojů – „krádež“. Podpora jednomu, krádež druhému. Frekvence tohoto slova v právních předpisech vzrostla poté, co byl v roce 2000 přijat zákon o veřejné podpoře, který se tváří, jako by podporu zakazoval.

No a jak správně čekáte, nejhezčím příkladem je slovo „daň“. To se vyskytuje v 1 428 předpisech. Protože z nich máme nejraději zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů, podívejme se i na něj zblízka očima statistiky. Zde jsme zaznamenali malé, ale hezké jubileum, když rok 2000 se stal rokem, v němž byla přijata již čtyřicátá novela tohoto zákona. Zaznamenejme rovněž, že 113x je v tomto oblíbeném zákoně použito slovo „výjimka“.

JUDr. Miroslav Sylla, advokát